

ผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อวิถีชีวิตของราษฎรบริเวณพื้นที่
ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักรราช จังหวัดนครราชสีมา
Impact of Dry Dipterocarp Forest Restoration on People's Livelihood at
Nongteng and Chakarach National Reserved Forest,
Nakhon Ratchasima Province

ปณณวิชญ์ ภูริรักษ์พิติกร* สคาร ทิจันทร์ สันต์ เกตุปราณีต
Punnawith Purirakpitikorn*, Sakhan Teejuntuk, San Kaitpraneet
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{*,2,3}
Faculty of Forestry, Kasetsart University
Punnawith.p@ku.th

Received: July 6, 2021

Revised: August 22, 2021

Accepted: August 26, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดไม้ที่ปรากฏภายหลังการฟื้นฟูป่าเต็งรัง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลทั่วไป และผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อวิถีชีวิตของราษฎรบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักรราช จังหวัดนครราชสีมา ที่เกิดจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังที่ผ่านมา โดยการใช้เครื่องมือในรูปแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับราษฎรบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักรราช จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 362 ครัวเรือน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม กับระดับผลกระทบของทุนการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ จากการฟื้นฟูป่าเต็งรัง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยทดสอบความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ 95 ผลการศึกษาพบว่า ชนิดไม้ที่ปรากฏภายหลังการฟื้นฟูป่าเต็งรัง 9 ชนิด ตัวแทนราษฎรที่ทำการศึกษามีช่วงอายุระหว่าง 40-74 ปี มีอายุเฉลี่ย 52 ปี ส่วนใหญ่เป็นชนดั้งเดิมเกิดในหมู่บ้าน มีระดับการศึกษาที่ประถมศึกษามากที่สุด ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-664,000 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ย 151,659 บาทต่อปี มีรายจ่ายระหว่าง 5,000-450,000 บาทต่อปี รายจ่ายเฉลี่ย 97,562 บาทต่อปี เมื่อศึกษาผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อการดำรงชีวิตของราษฎร โดยวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมทางด้านบวกที่มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อทุนการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ มากที่สุด คือ การรวมกลุ่มทางสังคม เนื่องจากผู้ที่เป็สมาชิกกลุ่มย่อยจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูป่าเต็งรัง ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมทางด้านลบที่มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อทุนการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ มากที่สุด คือ รายได้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากอาชีพหลัก การฟื้นฟูป่าเต็งรังจึงไม่กระทบต่อรายได้

คำสำคัญ: การฟื้นฟูป่าเต็งรัง ป่าหนองเต็งและป่าจักรราช

¹นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This research aimed to study plantspecies appearing after the restoration of deciduous dipterocarp forests, as well as the socioeconomic characteristics, general information, and impact of the previous dry dipterocarp forest restoration on people's livelihood at Nongteng and Chakarach national reserved forest, Nakhon Ratchasima province. Research tool in the form of interviews was applied for compiling data of people from 362 households located in the Nongteng and Chakarach national reserved forest, Nakhon Ratchasima province, and for analyzing the relationship between socioeconomic factors and the level of impact of living capital caused by the dry dipterocarp forest restoration. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, and correlation coefficient, with the reliability test at 95%.

The findings revealed that there are 9 plant species that appeared after the restoration of the deciduous dipterocarp forest. Among the citizens, aged between 40 - 74 years, and the average age was 52 years, most of the people are indigenous people, born in the villages. with the highest level of education at primary school. The people are mainly engaged in agriculture. The income between 10,000 - 664,000 Bahts per year. The average income was 151,659 Bahts per year. The expense between 5,000 - 450,000 Bahts per year, the average expense was 97,562 Bahts per year. When study the Impact of Dry Dipterocarp Forest Restoration on People's Livelihood from the result of the analysis of positive socioeconomic factor were most related to the level of impact on living capital in various aspects was social integration, members of subgroups benefitted from participation in the dry dipterocarp forest restoration activities. The negative socioeconomic factor related to the level of impact on living capital in various aspects was income. Since the sample group have income from theirmain occupation, the restorationof the deciduous dipterocarp forest did not affect the income.

Keywords: Dry Dipterocarp Forest Restoration, Nongteng and Chakarach National Reserved Forest

บทนำ

ป่าเต็งรังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพราะป่าเต็งรังเป็นแหล่งวัตถุดิบไม้และของป่าหลากหลายชนิดที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพของราษฎรในชนบทเป็นอันมาก เมื่อมีการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นจำนวนมากทำให้ความต้องการใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรังเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นจึงทำให้เกิดการบุกรุกถือครองพื้นที่ป่าเต็งรัง เปลี่ยนสภาพพื้นที่ป่าเต็งรังเป็นพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ป่าเต็งรังที่ยังคงเหลืออยู่ มีสภาพเป็นป่าที่เสื่อมโทรมเป็นอันมาก ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ของราษฎรที่ต้องพึ่งพาอาศัยป่าเต็งรังเป็นแหล่งทำมาหากิน และใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการเสื่อมโทรมป่าเต็งรังได้ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราชได้กำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2511 ตามประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ 294 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีเนื้อที่ 81,875 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 2 อำเภอ คือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติและอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2521 ได้มีโครงการปรับปรุงสภาพป่าสงวนและแปลงปลูกป่า เพื่อการฟื้นฟูสภาพป่าเต็งรังเป็นครั้งแรก และเมื่อปี 2528 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จพระราชดำเนินด้วยเครื่องบินพระที่นั่งกลับจากพระราชพิธีพระราชทานเพลิงศพพระราชวุฒิ (หลวงปู่ศุข โอตุโส) ที่จังหวัดสุรินทร์ โดยผ่านมายังอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา เห็นสภาพป่าเสื่อมโทรมเป็นบริเวณกว้าง จึงได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ป่าหนองเต็งและป่าจักราชให้มีสภาพป่าที่ดี กรมป่าไม้จึงจัดตั้งโครงการพัฒนาป่าหนองเต็ง-จักราช อันเนื่องมาจากพระราชดำรินับจากนั้นเป็นต้นมาพื้นที่ป่าเต็งรังในป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราชก็ได้รับการฟื้นฟูมาอย่างต่อเนื่อง โดยกรมป่าไม้ได้ปลูกฟื้นฟูในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมโดนบุกรุกทำลาย และพื้นที่สัมปทานทำฟันยาไม้ให้ การรถไฟแห่งประเทศไทย โดยมีพื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟูไปแล้ว 52,550 ไร่ แบ่งเป็น โครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติและแปลงปลูกป่า เนื้อที่ 35,175 ไร่ โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ เป็นความร่วมมือระหว่างกรมป่าไม้ร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชนปลูกฟื้นฟูป่า เนื้อที่ 17,375 ไร่

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าการฟื้นฟูป่าเต็งรังดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของราษฎรบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราชอย่างไร เพื่อที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานของรัฐ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการฟื้นฟูป่าเต็งรังบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

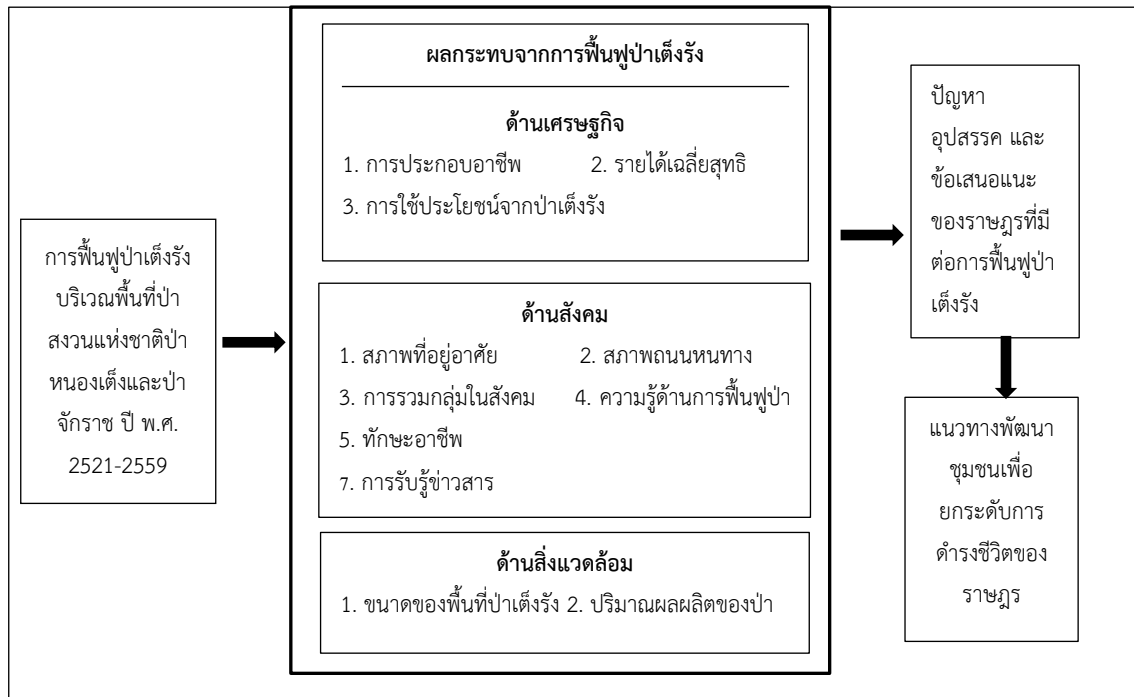
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชนิดไม้ที่ปรากฏภายหลังการฟื้นฟูป่าเต็งรังของป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม และข้อมูลทั่วไปของราษฎรบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อวิถีชีวิตของราษฎรบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังของราษฎรบริเวณพื้นที่ป่าหนองเต็ง และจักราช จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ครอบคลุม 24 หมู่บ้าน ในตำบลช้างทอง ตำบลท่าช้าง ตำบลหนองยาง ตำบลสีสุก ตำบลศรีละกอ ตำบลทองหลาง ตำบลจักราช โดยกลุ่มตัวอย่างการศึกษานี้คัดเลือกจากตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี เพื่อสามารถให้คำตอบข้อมูลย้อนหลัง ที่ผ่านมาได้ เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าเต็งรังมากที่สุด จากการจัดตั้งโครงการปลูกและฟื้นฟูป่าเต็งรัง โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2563 ถึงมกราคม พ.ศ. 2564

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสร้างแบบสัมภาษณ์

ศึกษารูปแบบการจัดทำแบบสัมภาษณ์จากงานวิจัยที่เป็นเรื่องลักษณะเดียวกันกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งจัดทำร่างแบบสัมภาษณ์ให้มีคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- 1.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- 1.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคม
- 1.3 ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการฟื้นฟูป่าเต็งรังในป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช
- 1.4 ส่วนที่ 4 ข้อมูลผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อการดำรงชีวิตของราษฎร
- 1.5 ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการฟื้นฟูป่าเต็งรัง

2. การทดสอบแบบสัมภาษณ์

2.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ที่จัดสร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ หลังจากนั้นจึงนำกลับมาแก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการทำการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์ก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูลจริงโดยนำไปทดสอบกับราษฎรที่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าครบุรี

โดยเก็บข้อมูลจำนวน 30 ชุด ไปทดสอบเครื่องมือ (Pre-test) ด้วยวิธีของ Cronbach กับคำถามของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรตาม ที่ได้ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 (Cronbach, 1970) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นคำถามของการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.85

2.3 การทดสอบหาความเชื่อมั่นของคำถามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยใช้วิธีการของ Kuder-Richardson โดยใช้สูตร การทดสอบ KR-20 ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่นดังกล่าวต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.65 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของคำถามความรู้เท่ากับ 0.79

3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 การศึกษาการฟื้นฟูป่าเต็งรัง กลุ่มตัวอย่างที่เลือกในการศึกษา คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ สมาชิกในองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ได้รับประโยชน์และผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรัง โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) รวมทั้งสิ้น 55 คน ได้แก่

1.1 ผู้นำการปกครองชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่ กำนัน ข้าราชการในพื้นที่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลละ 1 คน รวม 7 คน

1.2 ชาวบ้าน ประกอบด้วย ชาวบ้านเพศหญิง จำนวนหมู่บ้านละ 1 คน เพศชาย จำนวนหมู่บ้านละ 1 คน รวม 48 คน

3.2 การศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อการดำรงชีวิตของราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่เลือกในการศึกษาครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของครัวเรือนของหมู่บ้านที่อยู่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช ในการเลือกตัวอย่างครัวเรือนที่สัมภาษณ์มีเงื่อนไขว่า ตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างที่สัมภาษณ์ต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี เพื่อให้สามารถตอบข้อมูลย้อนหลังไปในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งจากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ราษฎรที่อาศัยรอบ ๆ พื้นที่โครงการปลูกฟื้นฟูป่าเต็งรัง มีจำนวน 3,710 ครัวเรือน ใช้หลักของ (สุภกช จามิกร, 2526) ในการกระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช จากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ในการเลือกตัวอย่างครัวเรือนที่จะทำแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรของ Yamane (สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2554) จะได้ขนาดตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 362 ครัวเรือน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อการดำรงชีวิตของราษฎรบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช มีการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยการสำรวจภาคสนามโดยตรง (direct field observation) หรือการสังเกตการณ์ เป็นการสำรวจทั่วไป สภาพปัญหา และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาทั้งสภาพความเป็นอยู่ลักษณะการใช้ที่ดิน สภาพพื้นที่ป่าเต็งรัง และกิจกรรมการปลูกและฟื้นฟูป่าเต็งรัง และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) โดยใช้สัมภาษณ์แบบที่มีการตั้งกรอบเรื่องที่ต้องการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อวิถีชีวิตของราษฎรทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นของราษฎรต่อกิจกรรมการปลูกและฟื้นฟูป่าเต็งรังบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช โดยแนวทางในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของการสัมภาษณ์

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษาโดยการสืบค้น ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล กรมป่าไม้ เป็นต้น ในด้านเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ

สภาพทั่วไปของชุมชน ข้อมูลพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช และข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ของชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เป็นการอธิบายถึงลักษณะการฟื้นฟูป่าเต็งรัง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผู้ได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรัง ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากการฟื้นฟูป่าเต็งรัง ในส่วนนี้เป็นคำถามปลายเปิดแบบมีตัวเลือก 5 คำตอบ โดยใช้วัดด้วยมาตรวัด แบบประเมินค่ามี 6 ระดับของระดับผลกระทบต่อการดำรงชีวิต

5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการนำ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวมในรูปของตารางและแสดงค่าสถิติต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เป็นต้น

5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม กับระดับผลกระทบ ด้านบวกของการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ จากการฟื้นฟูป่าเต็งรัง ซึ่งความสัมพันธ์ของตัวแปรและทิศทางของ ความสัมพันธ์นั้นสามารถทราบได้จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Coefficient of Correlation; r) โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้เกณฑ์การ จำแนกตามวิธีของ (Hinkle, W. Wiersma and S. G. Jurs 1998) เครื่องหมาย + และ - หน้าตัวเลขสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r) บอกถึงทิศทางความสัมพันธ์ คือ ถ้ามีเครื่องหมายบวกมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ถ้ามี เครื่องหมายลบมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม และกำหนดความสัมพันธ์ให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p \leq 0.05$) หรือหมายความว่ามีความเชื่อทางสถิติเท่ากับร้อยละ 95

ผลการวิจัย

1. ชนิดไม้ที่ปรากฏภายหลังการฟื้นฟูป่าเต็งรังของป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช

จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องชนิดไม้ที่หน่วยงาน ราชการใช้ในการฟื้นฟูป่าเต็งรังบริเวณโครงการปลูกฟื้นฟูป่าเต็งรัง ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและ ป่าจักราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีจำนวน 9 ชนิด ได้แก่ ยูคาลิปตัส (*Eucalyptus camaldulensis* Dehnh.) แดง (*Xylocarpus roxburghii* (Roxb.) Taub. var. *kerrii*) ประดู่ป่า (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) กระถินเทพา (*Acacia mangium* Willd.) แควหางคำ (Fernandoa adenophylla (Wall. ex G. Don) Steenis) พะยูง (*Dalbergia cochinchinensis* Pierre) สัก (*Tectona grandis* L. f.) สะเดา (*Azadirachta indica* Juss. var. *siamensis* Valetton) และมะฮอกกานี (*Swietenia macrophylla*)

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม และข้อมูลทั่วไปของราษฎรบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช

2.1 อายุผลการศึกษาพบว่าราษฎรมีอายุสูงสุด 74 ปี อายุต่ำสุด 40 ปี และมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 52 ปี โดยช่วงอายุของราษฎรที่พบมากที่สุดคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.04 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 40-50 ปี 61-70 ปี และมากกว่า 70 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.31 7.69 และ 0.96 ตามลำดับ

2.2 ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าราษฎรมีระดับการศึกษาอยู่ที่ประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.65 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 15.39 ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 13.46 ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 8.65 และระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 3.85

2.3 การตั้งถิ่นฐานของครัวเรือน ผลการศึกษากลุ่มลำเนาเดิมของราษฎร พบว่าส่วนใหญ่เป็น ชนดั้งเดิมเกิดในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 93.27 และอพยพมาจากถิ่นอื่น มีเพียงร้อยละ 6.73 เท่านั้น

2.4 อาชีพ ผลการศึกษาอาชีพหลักพบว่าราษฎรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 74.04 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 13.46 อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 6.73 อาชีพราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 3.85 และอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 1.92

2.5 รายได้สุทธิ เป็นรายได้ที่มาจากรายได้ของราษฎรในการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม รวมกัน โดยไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ออก พบว่ารายได้ของราษฎรเฉลี่ยเท่ากับ 151,659 บาทต่อปีราษฎรที่มีรายได้สูงสุด มีรายได้จำนวน 664,000 บาทต่อปี และน้อยที่สุดจำนวน 10,000 บาทต่อปีราษฎรส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 100,000-200,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 42.31 ราษฎรที่มีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 36.54 ราษฎรมีรายได้อยู่ระหว่าง 200,000-300,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 12.50 ราษฎรมีรายได้อยู่ระหว่าง 300,000-400,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 4.80 ราษฎรมีรายได้มากกว่า 400,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 3.85

2.6 รายจ่ายสุทธิ พบว่าราษฎรมีรายจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 97,562 บาทต่อปี ซึ่งมีรายจ่ายต่ำสุดเท่ากับ 5,000 บาทต่อปีและสูงสุดเท่ากับ 450,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่มีรายจ่ายไม่เกิน 90,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 60.58 รองลงมาคือ มีรายจ่ายระหว่าง 90,000-180,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 28.85 รายจ่ายระหว่าง 180,000-270,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 5.76 รายจ่ายตั้งแต่ 360,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.85 และ รายจ่ายระหว่าง 270,000-360,000 บาทต่อปีคิดเป็นร้อยละ 0.96

2.7 การใช้ประโยชน์หรือนำผลผลิตที่ได้จากป่าเต็งรังมาใช้ประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าราษฎรส่วนใหญ่เข้าไปใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 81.73 และมีราษฎรที่ไม่เคยเข้าไปใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 18.27 โดยมีการใช้ประโยชน์หรือนำผลผลิตที่ได้จากป่าเต็งรังมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบการเก็บหาของป่า เช่น หน่อไม้ ป่า หน่อไคด เห็ดโคน เห็ดโค เห็ดระโงก เห็ดมันปู เห็ดน้ำหมาก ไข่มดแดง อังเ้ง เป็นต้น ปศุสัตว์และใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ที่ใช้ในพื้นที่สวนรวม

2.8 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม หลังจากที่ได้มีโครงการปลูกฟื้นฟูป่าเต็งรังแล้วราษฎรส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มใด คิดเป็นร้อยละ 93.27 แต่มีบางส่วนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 6.73 โดยเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกลุ่มสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชน

2.9 หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือหลังจากที่ได้มีโครงการปลูกฟื้นฟูป่าเต็งรัง พบว่าราษฎรมีความเข้าใจว่าหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือมากที่สุด คือ กรมป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 81.13 รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 11.32 4.72 และ 2.83 ตามลำดับ

2.10 ทักษะความรู้เกี่ยวกับการปลูกป่าเต็งรัง พบว่าราษฎรส่วนใหญ่มีทักษะความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 66.35 โดยทักษะทางด้านการกำหนดพื้นที่ปลูกป่ามากที่สุด รองลงมา คือ การดูแลรักษา หลังการปลูกป่า การจัดหาหรือการเตรียมพันธุ์กล้าไม้ และวิธีการปลูกป่า คิดเป็นร้อยละ 27.94 25.74 23.53 และ 22.79 ตามลำดับ และราษฎรบางส่วนไม่มีทักษะความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 33.65

2.11 แหล่งข่าวสารเกี่ยวกับการฟื้นฟูพื้นที่ป่าเต็งรัง การปลูกป่าตามโครงการปลูกป่าฯ การดูแลรักษาป่า และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่าราษฎรส่วนใหญ่ได้รับข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 79.81 และบางส่วนที่ไม่ได้รับข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 20.19 โดยได้รับข่าวสารจากแหล่งข่าวการฝึกอบรม การประชุม เสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว และเจ้าหน้าที่รัฐ คิดเป็นร้อยละ 34.50 30.98 และ 26.05 ตามลำดับ ซึ่งได้รับข่าวสารประมาณ 1 ครั้งต่อปี

2.12 การเปลี่ยนแปลงสภาพถนนบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักรราช พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพถนน คิดเป็นร้อยละ 54.81 และบางส่วนตอบว่ามีการเปลี่ยนแปลงสภาพถนน คิดเป็นร้อยละ 45.19 โดยเปลี่ยนแปลงจากถนนลูกรังเป็นถนนลาดยาง

3. ผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อวิถีชีวิตของราษฎรบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักรราช

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการฟื้นฟูป่าเต็งรังในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักรราช จังหวัดนครราชสีมาในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ราษฎรส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าเต็งรังในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักรราช คิดเป็นร้อยละ 75 สาเหตุที่เข้าร่วมกิจกรรม เพราะเห็นถึงความสำคัญของป่าเต็งรัง คิดเป็นร้อยละ 62.82 มีคนชวนไป หรือบอกให้ไป คิดเป็นร้อยละ 19.23 และภูมิใจได้ช่วยเหลือสังคม คิดเป็นร้อยละ 17.95 ทั้งนี้ มีบางส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 25 สาเหตุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม เพราะไม่มีเวลา คิดเป็นร้อยละ 61.54 สุขภาพไม่เอื้ออำนวย คิดเป็นร้อยละ 19.23 และไม่ทราบว่ามีกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 11.53 จากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ราษฎรส่วนใหญ่เข้าร่วมในขั้นตอนการปลูกป่าเต็งรังมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.38 รองลงมา คือ ขั้นตอนการติดตามและดูแลรักษา คิดเป็นร้อยละ 16.67 ขั้นตอนการวางแผนและเตรียมพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 15.39 และขั้นตอนการเก็บรวบรวมเมล็ดไม้หรือเพาะกล้าไม้ คิดเป็นร้อยละ 2.56 ลักษณะพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกป่าเต็งรังนั้น ราษฎรส่วนใหญ่เข้าใจว่าพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นป่าเสื่อมโทรม คิดเป็นร้อยละ 71.79 และเป็นพื้นที่ป่าเต็งรังเดิม คิดเป็นร้อยละ 28.21 โดยชนิดไม้ที่ใช้ในการฟื้นฟูป่าเต็งรังนั้น ส่วนใหญ่เป็น ยูคาลิปตัสแดงประดู่ป่า กระถินเทพา แควหางค่าง เป็นต้น ทั้งนี้ การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนหน่วยงานของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเช่น ขั้นตอนการวางแผนและเตรียมพื้นที่ ราษฎรส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นกรมป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 94.87 รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 3.85 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 1.28 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์หรือเพาะกล้าไม้ ราษฎรส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นกรมป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 97.44 รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 1.28 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 1.28 ขั้นตอนการปลูกป่าเต็งรัง ราษฎรส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นกรมป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 89.75 รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 7.69 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 2.56 และขั้นตอนการติดตามและดูแลรักษาป่าเต็งรัง ราษฎรส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นกรมป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 91.03 รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 7.69 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 1.28

3.2. ข้อมูลผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังต่อการดำรงชีวิตของราษฎร โดยศึกษาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังที่มีต่อการดำรงชีวิตทั้ง 5 ด้านจากการฟื้นฟูป่าเต็งรัง ได้แก่ ทุนการเงิน คือ ความสามารถในการสร้างรายได้ การใช้จ่าย การออม ทุนสังคม คือ การช่วยเหลือจากหน่วยงาน การรวมกลุ่มในชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง ทุนมนุษย์ คือ ทักษะอาชีพ ความรู้ด้านการฟื้นฟูป่าเต็งรังและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทุนกายภาพ คือ สภาพถนนหนทางที่อยู่อาศัย ทุนทรัพยากร คือ การเปลี่ยนแปลงขนาดพื้นที่ป่า การป้องกันภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงปริมาณของป่า

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมทางด้านบวกกับระดับผลกระทบการฟื้นฟูป่าเต็งรังที่มีต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม (n = 362)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร				
	ทุนการเงิน	ทุนสังคม	ทุนมนุษย์	ทุนกายภาพ	ทุนทรัพยากร
ระดับการศึกษา	-0.117	0.084	-0.140	0.049	0.130
อาชีพ	0.005	-0.129	-0.123	-0.110	-0.105
รายได้ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	-0.066	-0.033	-0.067	-0.017	0.006
การใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง	0.019	-0.107	-0.077	-0.036	-0.138
การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร	-0.058	0.086	0.089	0.022	0.075
การรวมกลุ่มทางสังคม	-0.126	-0.267	-0.224	-0.207	-0.286

หมายเหตุ: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมทางด้านบวกกับระดับผลกระทบการฟื้นฟูป่าเต็งรังที่มีต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับทุนการเงิน ที่ระดับ $p < 0.05$ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา ($r = -0.117$) รายได้ ($r = -0.066$) การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($r = -0.058$) และการรวมกลุ่มทางสังคม ($r = -0.126$) ที่มีความสัมพันธ์กับทุนสังคม ($p < 0.05$) มี 5 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา ($r = 0.084$) อาชีพ ($r = -0.129$) การใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง ($r = -0.107$) การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($r = 0.086$) และการรวมกลุ่มทางสังคม ($r = -0.267$) ที่มีความสัมพันธ์กับทุนมนุษย์ ($p < 0.05$) มี 6 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา ($r = -0.140$) อาชีพ ($r = -0.123$) รายได้ ($r = -0.067$) การใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง ($r = -0.077$) การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($r = 0.089$) และการรวมกลุ่มทางสังคม ($r = -0.224$) ที่มีความสัมพันธ์กับทุนกายภาพ ($p < 0.05$) มี 2 ปัจจัย ได้แก่ อาชีพ ($r = -0.110$) และการรวมกลุ่มทางสังคม ($r = -0.207$) ที่มีความสัมพันธ์กับทุนทรัพยากร ($p < 0.05$) มี 5 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา ($r = 0.130$) อาชีพ ($r = -0.105$) การใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง ($r = -0.138$) การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($r = 0.075$) และการรวมกลุ่มทางสังคม ($r = -0.286$)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมทางด้านลบกับระดับผลกระทบการฟื้นฟูป่าเต็งรังที่มีต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม (n = 362)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร				
	ทุนการเงิน	ทุนสังคม	ทุนมนุษย์	ทุนกายภาพ	ทุนทรัพยากร
ระดับการศึกษา	-0.175	-0.044	-0.044	-	0.036
อาชีพ	-0.072	-0.072	-0.072	-	-0.120
รายได้ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	0.137	0.142	0.142	-	-0.422
การใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง	0.192	0.192	0.192	-	-0.007
การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร	-0.026	-0.026	-0.026	-	-0.364
การรวมกลุ่มทางสังคม	-0.072	-0.072	-0.072	-	-0.054

หมายเหตุ: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมทางด้านลบกับระดับผลกระทบการฟื้นฟูป่าเต็งรังที่มีต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับทุนการเงิน ที่ระดับ $p < 0.05$ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา ($r = -0.175$) รายได้ ($r = 0.137$) และการใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง ($r = 0.192$) ที่มีความสัมพันธ์กับทุนสังคม ($p < 0.05$) มี 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ ($r = 0.142$) และการใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง ($r = 0.192$) ที่มีความสัมพันธ์กับทุนมนุษย์ ($p < 0.05$) มี 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ ($r = 0.142$) และการใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง ($r = 0.192$) ที่มีความสัมพันธ์กับทุนทรัพยากร ($p < 0.05$) มี 3 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา ($r = 0.120$) อาชีพ ($r = -0.422$) และการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($r = -0.364$)

อภิปรายผล

1. ผลสำรวจชนิดไม้ที่หน่วยงานใช้ในการฟื้นฟูป่าเต็งรัง บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ (จรัส ช้วนนะ, 2540) พบว่าลักษณะโครงสร้างของป่าเต็งรังหุติยภูมิ บริเวณโครงการพัฒนาตามพระราชดำริป่าหนองเต็ง-จักราช จังหวัดนครราชสีมา ปรากฏว่า มีชนิดไม้ทั้งสิ้น 33 ชนิด ส่วนชนิดไม้ที่สำรวจพบในแปลงฟื้นฟูป่าเต็งรังส่วนใหญ่ไม่ใช่ชนิดไม้ที่พบในป่าเต็งรังหุติยภูมิ บางชนิดเป็นชนิดไม้จากต่างประเทศ ซึ่งอาจส่งผลให้สภาพแวดล้อมและ วิถีชีวิตของราษฎรบริเวณพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ราษฎรไม่ได้คำนึงว่า หน่วยงานจะใช้ชนิดไม้ใดในการฟื้นฟูป่าเต็งรังที่เสื่อมโทรม แต่มีความต้องการให้ป่าที่เคยเสื่อมโทรม โดนบุกรุกทำลาย กลับมาพื้นที่สีเขียวสมบูรณ์ดังเดิม ซึ่งราษฎรสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาของป่าได้ อาทิเช่น หน่อไม้ป่า หน่อไจด เห็ดโคน เห็ดโค เห็ดระโงก เห็ดมันปู เห็ดน้ำหมาก ไข่มดแดง อังอ่าง เป็นต้น อีกทั้งข้อมูลของสำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ พบว่าจากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม landsat พบว่าใน ปี พ.ศ. 2533 พบว่าพื้นที่ป่าคงสภาพป่าของป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช มีเนื้อที่ 7,999 ไร่ ต่อมาและปี พ.ศ. 2558 พื้นที่คง

สภาพป่าของป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช เพิ่มขึ้นเป็น 65,992 ไร่ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากปลูกป่าในพื้นที่ ฉะนั้นการฟื้นฟูป่าเต็งรังจึงไม่มีผลกระทบกับวิถีชีวิตของราษฎรบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมทางด้านบวกที่มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ มากที่สุด คือ การรวมกลุ่มทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา พุนกระโทก (2553) ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการดำรงชีวิตทั้ง 5 ด้าน เนื่องจากกลุ่มทางสังคมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูป่าเต็งรัง ดังนั้น ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มย่อยจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูป่าเต็งรังทำให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มขึ้น เช่น การเพาะชำกล้าไม้ป่าเต็งรัง ซึ่งได้กลายเป็นอาชีพทางเลือกที่เพิ่มขึ้นมา และเป็นแหล่งรายได้ของผู้เข้าร่วมกลุ่มทางสังคมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อการดำรงชีวิต 4 ด้าน เนื่องจากเมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารมากขึ้น ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีการรวมกลุ่มทางสังคมเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้มีการพัฒนาปัจจัยการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นด้วยอาชีพ มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อการดำรงชีวิต 4 ด้าน เนื่องจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังทำให้มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น เช่น เพาะชำกล้าไม้ ขยายผลผลิตจากป่า ส่งผลให้ความสามารถในการหาเงิน การใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อการดำรงชีวิต 3 ด้าน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการใช้ประโยชน์ป่าเต็งรังแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่เข้าไปหาของป่าและปศุสัตว์

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมทางด้านลบที่มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ มากที่สุด คือ รายได้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา พุนกระโทก (2553) ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการดำรงชีวิตทั้ง 5 ด้าน และการใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรัง มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบต่อการดำรงชีวิต 3 ด้าน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม การฟื้นฟูป่าเต็งรังจึงไม่กระทบต่อรายได้ และการใช้ประโยชน์จากป่าเต็งรังเป็นเพียงการเก็บหาของป่ามาเพื่อบริโภคเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษา พบว่า การฟื้นฟูป่าเต็งรังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของราษฎร บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช จ.นครราชสีมาในด้านบวกมากกว่าด้านลบ และราษฎรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการฟื้นฟูป่า ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมหรือพัฒนากิจกรรมฟื้นฟูป่าต่อไป และควรมีการจัดการกิจกรรมด้านการบำรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับระดับผลกระทบด้านบวกต่อการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ มากที่สุด คือ การรวมกลุ่มทางสังคม ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อการดำรงชีวิตทั้ง 5 ด้าน เนื่องจากกลุ่มทางสังคมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูป่า ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทหรือสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่า โดยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์จากสื่อต่าง ๆ นอกจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมฟื้นฟูป่า เช่น การเตรียมพื้นที่ปลูกป่าเตรียมกล้าไม้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่ามากขึ้น

3. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงปัญหา อุปสรรค ที่ได้รับจากการฟื้นฟูป่าเต็งรังบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองเต็งและป่าจักราช ซึ่งปัญหาข้อพิพาทแนวทางที่ดินทำกิน หน่วยงานรัฐควรเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหา เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับราษฎรในพื้นที่ในการพิสูจน์สิทธิ์ต่าง ๆ

4. ควรมีการส่งเสริมอาชีพรองอื่น ๆ โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ เช่น การเพาะชำกล้าไม้เต็งรัง การทอผ้า การจักสาน เป็นต้น โดยเน้นวัตถุดิบในพื้นที่เป็นหลัก

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผศ.ดร.สคาร ทิจันทร์ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รศ.ดร.สันต์ เกตุปราณีต

เอกสารอ้างอิง

- จรัส ช่วชนะ. (2540). ลักษณะโครงสร้างของป่าเต็งรังห้วยภูมิจังหวัดอุดรธานี บริเวณโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ป่าหนองเต็ง-จันทรา จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.)
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา.
- สุรศักดิ์ อมรัตน์ศักดิ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัย หลักการและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สุบงกช จามิกร. (2526). สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: เอกสารคำสอนวิชาสถิติ 474. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ ภาควิชาสถิติ.
- สุพัตรา พุนกระโทก. (2553). ผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าชายเลนต่อการดำรงชีวิตของราษฎรในตำบลคลองโดน อำเภอมือ จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.)
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row.
- Hinkle, D.E., Wiersma and S.G.jurs. (1998). *Applied statistic for the behavioral sciences*. (5th ed.). Boston: Houghton Mifflin Collage USA.